

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA

**SPRAWOZDANIE
Z WYBORÓW DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
PRZEPROWADZONYCH W DNIU 21 PAŹDZIERNIKA 2007 R.**

Listopad 2007 r.

Na podstawie art. 176 i art. 212 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r.. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm.¹) Państwowa Komisja Wyborcza przedstawia sprawozdanie z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r.

---

¹ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2001 r. Nr 74, poz. 786 i Nr 154, poz. 1802, z 2002r. Nr 14, poz. 128, Nr 113, poz. 984, nr 127, poz. 1089 i Nr 153, poz. 271, z 2003 r. Nr 57 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 oraz z 2005 r. Nr 140, poz. 1173, z 2006 r. Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 25, poz. 162, Nr 112, poz. 766 i Nr 176, poz. 1238.

I. Zarządzenie i przygotowanie wyborów.

1. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 7 września 2007 r. i wyznaczył ich datę na niedzielę 21 października 2007 r. oraz określił terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych (kalendarz wyborczy). Postanowienie Prezydenta zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 8 września 2007 r. Nr 162, poz. 1145. Państwowa Komisja Wyborcza podała je w tym samym dniu do publicznej wiadomości wraz z informacją o okręgach wyborczych, liczbie posłów i senatorów wybieranych w każdym okręgu oraz siedzibach okręgowych komisji wyborczych.
2. Wybory zostały przygotowane i przeprowadzone na podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499, z późn. zm.), zwanej dalej Ordynacją wyborczą. W zakresie określonym Ordynacją wyborczą miały również zastosowanie odpowiednie przepisy: ustawy z dnia 18 października 2006r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425 z późn. zm.) dotyczące złożenia przez kandydatów na posłów i senatorów oświadczeń „lustracyjnych”; ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 z późn. zm.) dotyczące finansowania komitetów wyborczych partii politycznych; ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz.U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.) dotyczące stałych obwodów głosowania i zasad dokonywania zmian tych obwodów.

Stosownie do art. 10 Ordynacji wyborczej, ustawowy termin przeprowadzenia wyborów w ciągu 45 dni oraz skrócone terminy na wykonanie szeregu czynności wyborczych wymagały sprawnej i szybkiej organizacji prac oraz realizacji zadań przez wszystkie ogniwa wyborcze. Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła niezwłocznie do wykonywania ustawowych zadań oraz zapewniła w różnych formach pomoc prawną i organizacyjną w tym zakresie organom i służbom wyborczym, komitetom wyborczym i wyborcom. W celu sprawnej realizacji tych zadań korzystano w szerokim zakresie, obok tradycyjnych sposobów

komunikacji, z sieci internetowej: przez cały okres kampanii dostępne były dla potrzeb wyborczych strony: www.pkw.gov.pl oraz www.wybory2007pkw.gov.pl, na których były zamieszczane na bieżąco obowiązujące przepisy ustaw wyborczych, akty prawne ministrów wydane na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie oraz uchwały, wyjaśnienia i komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej. Do skróconych terminów wykonania poszczególnych czynności wyborczych została dostosowana organizacja pracy Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego i jego terenowych delegatur. M.in. w celu ułatwienia dokonania zgłoszeń o utworzeniu komitetów wyborczych w sobotę 15 września br. poprzedzającą upływ terminu na dokonanie tej czynności, pełniony był dyżur wyborczy. W okresie od 22 do 29 września 2007 r. dla zapewnienia właściwej procedury rejestracji okręgowych list na posłów i kandydatów na senatorów, a także w tygodniu poprzedzającym wybory (15-20 października 2007 r.) organy i służby wyborcze pracowały w systemie zmianowym - od godz. 8.00 do 20.00.

Państwowa Komisja Wyborcza dla ułatwienia podmiotom wyborczym wykonywania ich czynności wymaganych Ordynacją wyborczą wydała i podała na stronie www.pkw.gov.pl: informacje dotyczące tworzenia komitetów wyborczych oraz zasad i sposobu zgłaszania list kandydatów na posłów i senatorów, w tym składania przez kandydatów oświadczeń lustracyjnych zgodnych z obowiązującym stanem prawnym (w związku ze zmianą ustawy lustracyjnej Dz.U. z 2007 r. Nr 165, poz.1171 – załączniki Nr 1a i 2a); wyjaśnienia o zasadach gospodarki finansowej, uzyskiwaniu przychodów oraz wydatkach związanych z finansowaniem kampanii wyborczej.

Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po zarządzeniu wyborów skierowała do przewodniczących rad gmin, rad miejskich oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast wyjaśnienia o ich zadaniach wynikających z Ordynacji wyborczej, obejmujących tworzenie obwodów głosowania, powołanie obwodowych komisji wyborczych, rozplakatowanie obwieszczeń o numerach i

granicach obwodów głosowania. Apelowala także o udzielenie w różnych formach pomocy osobom niepełnosprawnym w dotarciu do lokali wyborczych.

3. W wyborach zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. miały w większości zastosowanie akty wykonawcze do Ordynacji wyborczej wydane przez właściwych ministrów w związku z wyborami w latach 2001 – 2005; dotyczyły one: prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców; sporządzania i aktualizacji spisu wyborców; sporządzenia spisu wyborców dla obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w związku z wykonywaniem zadań w komisjach; sprawozdań finansowych z wyborów; postępowania z dokumentami z wyborów. Nowe bądź zmieniające dotychczasowe akty prawne wydali: Minister Spraw Zagranicznych – w sprawie utworzenia obwodów głosowania za granicą i Minister Gospodarki Morskiej – w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich oraz Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – w sprawach przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych oraz podziału czasu na rozpowszechnianie tych audycji.

Państwowa Komisja Wyborcza współdziałała na bieżąco w tych sprawach, opiniowała i konsultowała projekty, zgłaszała uwagi i wnioski, udzielała wyjaśnień. Wykaz rozporządzeń stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania.

4. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym upoważnieniem: ustaliła wzory potwierdzenia zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów, protokoły rejestracji okręgowej listy i rejestracji kandydata na senatora; sposób drukowania i tryb dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym; sposób sporządzania i przekazania kart do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich; zasady i sposób wykorzystania przy ustalaniu wyników głosowania i wyborów elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych; wzory zestawień wyników głosowania w obwodzie oraz wzory protokołów głosowania i protokołów wyborów; tryb przekazywania wyników głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Wydała wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji

list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów, wytyczne dla obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu ich pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania; wytyczne dla okręgowych i obwodowych wyborczych dotyczące trybu i zasad przekazywania informacji o „frekwencji” w trakcie głosowania; wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów; wytyczne i wyjaśnienia dotyczące obserwacji wyborów przez Misję Oceniającą Wybory Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Wykaz uchwał Państwowej Komisji Wyborczej stanowi załącznik nr 2 do sprawozdania.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, systematycznie były zamieszczane na stronie internetowej PKW. Teksty Ordynacji wyborczej, regulaminu obwodowych komisji wyborczych i wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania zostały wydrukowane w wydaniu broszurowym i przekazane w odpowiedniej liczbie egzemplarzy obwodowym komisjom wyborczym.

Zgodnie z art. 114 ust. 3 Ordynacji wyborczej Państwowa Komisja Wyborcza w komunikacie z dnia 7 września 2007 r. podała do publicznej wiadomości w dzienniku „Rzeczpospolita” oraz ogłosiła w Monitorze Polskim Nr 59, poz. 688 informację o liczbie wyborców ujętych w rejestrze wyborców. Komunikat zamieszczono także na wyborczych stronach internetowych.

5. Wybory przeprowadziły organy określone w art. 33 i art. 193 Ordynacji wyborczej: Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze. Czynności wyborcze zostały wykonane w ustawowo określonym trybie i terminach.

Zgodnie z Ordynacją wyborczą Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 13 września 2007 r. powołała okręgowe komisje wyborcze dla przeprowadzenia wyborów zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy (powołani na podstawie przepisów ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików

województw). W 6 Okręgowych Komisjach Wyborczych: w okręgu nr 12 w Chrzanowie, okręgu nr 20 w Warszawie II, okręgu nr 26 w Gdyni, okręgu nr 29 w Gliwicach, okręgu nr 30 w Rybniku i okręgu nr 32 w Sosnowcu, w których nie było możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego przez komisarza wyborczego, przewodniczący- zgodnie z art. 44 ust. 4 Ordynacji wyborczej – zostali wybrani ze składów komisji. Łącznie w skład 41 okręgowych komisji wyborczych powołano 366 sędziów, w tym 4 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz 2 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 21 sędziów sądów apelacyjnych, 170 sędziów sądów okręgowych, 169 sędziów sądów rejonowych. 19 okręgowych komisji wyborczych powołano w składach 10-osobowych, 22 komisje w składach 8-osobowych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 25 476 obwodowych komisji wyborczych, w tym 205 komisji za granicą i 7 komisji na polskich statkach morskich. W skład obwodowych komisji powołano 201 294 osoby. Większość obwodowych komisji powołano w minimalnych 7-osobowych składach, z uwagi na liczbę kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych z uwzględnieniem przepisów Ordynacji wyborczej i rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczącego powoływania obwodowych komisji wyborczych.

W skład komisji obwodowych, zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych oraz po jednej osobie wskazanej odpowiednio przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) konsula bądź kapitana statku.

Z informacji posiadanych przez Państwową Komisję Wyborczą wynika, że przy powoływaniu komisji dochowano przewidzianej prawem procedury; uchybienia w tym zakresie były nieliczne, miały w większości organizacyjno-techniczny charakter i były usuwane na bieżąco.

6. Zgodnie z Ordynacją wyborczą głosowanie w kraju przeprowadzono w stałych obwodach głosowania utworzonych na podstawie przepisów Ordynacji

wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Ponadto ustawa zobowiązywała do utworzenia obwodów głosowania w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz szpitalach i zakładach pomocy społecznej, w których w dniu wyborów przebywało co najmniej 50 osób uprawnionych do głosowania. Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą oraz polskich statkach morskich przebywających w podróży utworzyli odpowiednio Minister Spraw Zagranicznych i Minister Gospodarki Morskiej.

Utworzono ogółem 25.476 obwodów głosowania, w tym 23.903 obwodów na obszarze kraju, 205 obwodów za granicą (więcej o 41 obwodów niż w wyborach w 2005 r.) i 7 obwodów na polskich statkach morskich (2 obwody więcej). Wśród 23.903 obwodów utworzonych w kraju – 1178 obwodów utworzono w szpitalach i zakładach pomocy społecznej oraz – 183 obwody w zakładach karnych i aresztach śledczych. W każdej gminie zgodnie z ustawowymi wymogami (art. 53 Ordynacji wyborczej) co najmniej jeden lokal został dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych; lokali takich utworzono ogółem 5487. Ponadto w wielu miastach i gminach organy samorządu zapewniły osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku pomoc w dojeździe do lokali wyborczych oraz inne ułatwienia zapewniające możliwość oddania głosu.

Obwieszczenia o obwodach głosowania były rozplakatowane w terminie wymaganym kalendarzem wyborczym. W wielu gminach i miastach zapewniono informację o lokalach głosowania także w inny sposób: w lokalnych środkach przekazu, poprzez wywieszki na klatkach schodowych, ogłoszenia na tablicach informacyjnych, itp. Informacji o adresach lokali wyborczych udzielano także telefonicznie, były one także dostępne na stronach internetowych.

7. W trybie wymaganym Ordynacją wyborczą sporządzono w gminach spisy wyborców. W spisach ujęto 30.311.716 osób, a w spisach za granicą sporządzonych przez konsulów – 190.637 osób. Generalnie spisy zostały sporządzone prawidłowo. W dniu głosowania do Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych zgłaszano nieliczne interwencje telefoniczne, z których część wynikała z błędnego rozumienia przepisów dotyczących wpisywania się do rejestru wyborców. Sporadycznie interwencje zgłaszały

również osoby zamieszkujące czasowo na obszarze gminy, które w celu głosowania w miejscu pobytu czasowego, powinny wpisać się do spisu bądź stałego rejestru wyborców na swój wniosek.

Po wyborach, do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło kilka skarg od obywateli polskich za granicą na nieumieszczenie ich w spisie wyborców mimo zgłoszonych w terminie wniosków o wpisanie (m.in. w Chicago, Kolonii i Monachium). Skargi te zostały przekazane do wyjaśnienia i załatwienia Pełnomocnikowi Ministra Spraw Zagranicznych do Spraw Wyborów.

Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze na stronach internetowych, w wielokrotnych wyjaśnieniach w telewizji, radiu i prasie, a także w informacjach pisemnych i telefonicznych informowały o obowiązujących przepisach prawnych, o terminie składania wniosków o dopisanie do spisu w miejscu czasowego pobytu, o możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania w każdym obwodzie. Także okręgowe komisje wyborcze oraz delegatury terenowe Krajowego Biura Wyborczego i urzędy wielu gmin starały się zapewnić w różnych formach bieżącą informację w tych sprawach. W kraju wydano ogółem 177.237 zaświadczeń o prawie do głosowania.

II. Tworzenie komitetów wyborczych, zgłaszanie i rejestracja list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów

1. Zgodnie z Ordynacją wyborczą czynności wyborcze, w tym zgłaszanie kandydatów na posłów i senatorów do rejestracji, mogą wykonywać utworzone w tym celu komitety wyborcze: partii politycznych, koalicji partii politycznych oraz wyborców. Utworzenie komitetu wyborczego potwierdza swoją uchwałą Państwowa Komisja Wyborcza. Zawiadomienia w sprawie utworzenia komitetu wyborczego mogły być zgłaszane do dnia 16 września 2007 r. Zapewniono wyczerpującą informację prawną i pomoc organizacyjną. W szczególności Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 11 września 2007 r. podała do wiadomości zainteresowanym podmiotom wyborczym komunikat w sprawie przyjmowania zawiadomień, w którym przypomniała szczegółowe warunki prawne i formalno – organizacyjne związane z utworzeniem komitetów oraz tryb działania Państwowej Komisji Wyborczej w tych sprawach. Udzielono na

ten temat wiele wyjaśnień telefonicznie i odpowiedzi na piśmie. Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego od 56 podmiotów. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdziła utworzenie 51 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomień 5 komitetów wyborców z powodu braku poparcia zgłoszeń o ich utworzeniu przez wymaganą liczbę co najmniej 1000 obywateli mających prawo wybierania (art. 98 ust. 4 Ordynacji wyborczej). Wśród 51 komitetów wyborczych uprawnionych do udziału w wyborach w 2007 r. 28 stanowiły komitety wyborcze partii politycznych, 1 koalicyjny komitet wyborczy i 22 komitety wyborcze wyborców. Zgodnie z art. 105 Ordynacji wyborczej komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 24 września 2007. w sprawie przyjęcia zawiadomień dotyczących utworzenia komitetów wyborczych został ogłoszony w Monitorze Polskim Nr 67, poz. 756.

2. Do dnia 26 września 2007 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać właściwym okręgowym komisjom wyborczym okręgowe listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów do rejestracji. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej o zasadach i sposobie zgłaszania list i kandydatów była przez cały okres przewidziany na zgłaszanie dostępna w internecie. Ponadto okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury dla przyjmowania zgłoszeń w sobotę 22 września 2007 r.
3. W wyborach do Sejmu okręgowe komisje wyborcze zarejestrowały 296 okręgowych list kandydatów na posłów. W toku przyjmowania zgłoszeń komisje sprawdzały prawidłowość sporządzenia dokumentów zgłoszenia i ich kompletność oraz badały, czy zgłoszenie zostało poparte podpisami wymaganej liczby 5000 wyborców zamieszkałych w danym okręgu (art. 142 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Jeżeli dokumenty i wykaz podpisów spełniały ustawowo określone warunki, okręgowa komisja rejestrowała listę. W razie stwierdzenia wad zgłoszenia wzywała pełnomocnika komitetu wyborczego do ich usunięcia, wskazując termin na usunięcie wad, a jeśli wady nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie – odmawiała rejestracji. Okręgowe komisje wyborcze odmówiły rejestracji 4 list okręgowych, w okręgach wyborczych Nr 4-

Bydgoszcz, Nr – 5 – Toruń, Nr 31 – Katowice i Nr 41 – Szczecin; odmowy we wszystkich tych okręgach dotyczyły Komitetu Wyborczego Partii Kobiet. Podstawą odmowy rejestracji była mniejsza niż ustawowo wymagana liczba podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy (art. 148 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej). Na odmowę rejestracji listy została wniesiona jedna skarga do sądu, którą sąd oddalił.

W wyborach do Senatu okręgowe komisje wyborcze zarejestrowały 385 kandydatów na senatorów. Odmówiono rejestracji 12 kandydatów z uwagi na niedopełnienie ustawowego warunku poparcia zgłoszenia podpisami co najmniej 3000 wyborców z danego okręgu wyborczego. Na odmowę rejestracji wniesiono jedną skargę, która została przez sąd oddalona.

Obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach umieszczonych na listach i obwieszczenia o kandydatach na senatorów zostały podane do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie.

W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze unieważniły rejestrację 2 list kandydatów na posłów: w okręgu wyborczym Nr 7 w Chełmie – listę Komitetu Wyborczego Samoobrona Patriotyczna z powodu wycofania przez kandydatów zgody na kandydowanie i pozostania na liście mniejszej liczby kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu oraz w okręgu Nr 26 w Gdyni – z powodu rozwiązania się Komitetu Wyborczego Krajowej Partii Emerytów i Rencistów. Unieważniono rejestrację 3 kandydatów na senatorów: w okręgu Nr 1 w Legnicy – z powodu złożonej rezygnacji z kandydowania oraz okręgach Nr 15 w Płocku i Nr 25 w Gdyni – z powodu rozwiązania się komitetu wyborczego.

Obwieszczenia o skreślonych kandydatach i unieważnionych listach zostały podane do publicznej wiadomości. W rezultacie w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. wyborcy głosowali na 296 list okręgowych zgłoszonych przez 10 komitetów wyborczych obejmujących

6196 kandydatów. W wyborach do Senatu głosowano na 385 kandydatów zgłoszonych przez 29 komitetów wyborczych.

W toku rozpatrywania zgłoszeń i po stwierdzeniu naruszenia prawa przy zbieraniu podpisów, m.in. przez podawanie w wykazach poparcia nazwisk osób zmarłych, nieprawdziwych danych osób udzielających poparcia, itp. komisje zawiadamiały właściwe prokuratury. Zawiadomienia złożyły m.in.: Okręgowa Komisja Wyborcza w Piotrkowie Trybunalskim w odniesieniu do zgłoszenia kandydata na senatora przez Komitet Wyborczy Krajowej Partii Emerytów i Rencistów, Okręgowa Komisja Wyborcza w Gdańsku w odniesieniu do zgłoszenia listy kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Polskiej Partii Pracy, Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach w odniesieniu do zgłoszeń kandydatów na senatora dokonanych przez Komitety Wyborcze: Narodowe Odrodzenie Polski i Unia Polityki Realnej, oraz zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów dokonanej przez Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin; i podobnie Okręgowa Komisja Wyborcza w Częstochowie wobec zgłoszenia okręgowej listy przez Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin, Okręgowa Komisja Wyborcza w Chrzanowie odnośnie do zgłoszenia okręgowej listy przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość.

4. Po zakończeniu procedury rejestracji Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowymi zasadami określonymi w art. 150 ust. 2 i art. 10 ust. 2 pkt 3 Ordynacji wyborczej przyznała w dniu 3 października 2007 r. jednolite numery okręgowym listom kandydatów na posłów zarejestrowanym więcej niż w jednym okręgu wyborczym. Są to numery:

Nr 2 - Komitet Wyborczy Polska Partia Pracy

Nr 3 – Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin

Nr 6 – Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość

Nr 8 – Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska

Nr 10 – Komitet Wyborczy Polskiego Stronnictwa Ludowego

Nr 15 – Komitet Wyborczy Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej

Nr 20– Koalicyjny Komitet Wyborczy Lewica i Demokraci

SLD+SDPL+PD+UP

Nr 21 – Komitet Wyborczy Partii Kobiet.

Numer 19 uzyskała lista Komitetu Wyborczego Wyborców „Mniejszość Niemiecka” zarejestrowana w okręgu Nr 21 w Opolu, a nr 22 – lista Komitetu Wyborczego Samoobrona Patriotyczna zarejestrowana w okręgu nr 6 w Lublinie.

W tym samym dniu komunikat Państwowej Komisji Wyborczej o jednolitych numerach okręgowych list kandydatów na posłów, uczestniczących w wyborach zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. został podany na konferencji prasowej oraz zamieszczony w interencje.

Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z odmiennymi zasadami przyznawania jednolitych numerów w wyborach zarządzonych w razie skrócenia kadencji Sejmu listom okręgowym, podała w dniu 13 września 2007r. obszerne wyjaśnienia w tych sprawach na swoich stronach internetowych. Wyjaśniła w szczególności, że losowanie numerów obejmować będzie tylko te okręgowe listy kandydatów na posłów, które zostaną zarejestrowane w obecnych wyborach, a nie uczestniczyły w wyborach poprzednich przeprowadzonych 25 września 2005 r. Natomiast listy komitetów, które zarejestrowane będą w obecnych wyborach i uczestniczyły także w poprzednich wyborach zachowają numery przyznane im w wyborach poprzednich. Numery przyznane listom, uczestniczącym w wyborach poprzednich, a niezarejestrowanym w obecnych wyborach, pozostają wyłączone; nie będą zatem przyznane listom żadnego komitetu wyborczego.

III. Kampania wyborcza.

1. Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów wyjaśniała przepisy prawa wyborczego. Dotyczyło to inicjatyw i działań o charakterze kampanii wyborczej prowadzonych przez partie polityczne. Państwowa Komisja Wyborcza w dniu 3 września 2007 r. podała w związku tym do publicznej wiadomości komunikat o sposobie, miejscu i czasie prowadzenia kampanii wyborczej, w którym przypomniała, że „kampania wyborcza rozpoczyna się od dnia ogłoszenia postanowienia Prezydenta RP o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem

wyborów. Zatem partie zamierzające uczestniczyć w wyborach powinny promować swoje programy i działania bez elementów mających cechy kampanii wyborczej, zwłaszcza nie powinny one zawierać apeli o poparcie w wyborach konkretnego ugrupowania politycznego ani wezwań do niegłosowania na inne konkurencyjne partie”.

Państwowa Komisja Wyborcza, podobnie jak w dotychczasowych wyborach, przypomniiała także, że zgodnie z utrwaloną praktyką i dobrze rozumianą kulturą polityczną, osoby pełniące funkcje publiczne i będące jednocześnie liderami partii, jak też zamierzające kandydować w wyborach lub aktywnie uczestniczyć w kampanii wyborczej, powinny oddzielać swoją działalność w ramach sprawowanego urzędu lub pełnionej funkcji publicznej od działań o agitacyjnym charakterze.

Począwszy od zarządzenia wyborów Państwowa Komisja Wyborcza prowadziła w różnych formach prace i działania w zakresie prawidłowego stosowania przepisów prawa wyborczego. Ważnym środkiem przekazywania tych informacji były strony internetowe: www.pkw.gov.pl i www.wybory2007.pkw.gov.pl, na których dostępne były teksty wszystkich obowiązujących aktów prawnych oraz wytycznych, informacji, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej. Niezależnie od tej formy kontaktu z wyborcami i podmiotami wyborczymi, na bieżąco udzielano na piśmie i telefonicznie odpowiedzi i wyjaśnień na wnoszone do Komisji pytania i wątpliwości. Zgłaszano je przez cały okres trwania kampanii wyborczej i dotyczyły one szerokiej problematyki wyborczej. W sprawach najczęściej podnoszonych i budzących wątpliwości Państwowa Komisja Wyborcza wydawała i zamieszczała w internecie informacje i wyjaśnienia zawierające szczegółowe objaśnienia przepisów prawnych i procedur wyborczych. Wyjaśnienia dotyczyły:

- zgłaszania kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów;
- prowadzenia przez komitety wyborcze gospodarki finansowej w tym warunków pozyskiwania oraz wydatkowania środków finansowych;

- praw wyborczych i warunków udziału w głosowaniu na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach morskich, szczegółowe warunki i procedury dotyczące głosowania w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, tryb dopisywania się wyborców na własny wniosek do rejestru wyborców i spisu wyborców, głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania oraz uzyskania zaświadczeń. Wyjaśnienia i informacje dotyczące konkretnych kwestii w tej materii były ponadto przypominane przez Państwową Komisję Wyborczą w prasie, w programach telewizyjnych i radiowych; informowały o tym również okręgowe komisje wyborcze w środkach komunikacji lokalnej i w sposób zwyczajowo przyjęty.

Państwowa Komisja Wyborcza mimo wcześniejszych wyjaśnień dotyczących zasad prowadzenia kampanii wyborczej stwierdziła powtarzające się nieprawidłowości w jej prowadzeniu przez niektóre komitety wyborcze. W związku z tym, w rozpowszechnionym publicznie stanowisku z dnia 10 września 2007 r. ponownie przypominała o dopuszczalnych prawem wyborczym zasadach i formach prowadzenia kampanii. Wskazała zwłaszcza, że wszelkie „materiały mające charakter agitacji politycznej, rozpowszechniane przez partie polityczne zamierzające uczestniczyć w wyborach, powinny być oznaczone jako pochodzące od komitetu wyborczego danej partii, a koszty takich działań powinny być zaliczone w koszty kampanii wyborczej prowadzonej przez komitet wyborczy.

Państwowa Komisja Wyborcza otrzymała liczne sygnały, a także skargi dotyczące nierównego traktowania podmiotów wyborczych i ugrupowań politycznych przez media publiczne w ich programach i audycjach poświęconych problematyce związanej z wyborami. Państwowa Komisja Wyborcza przekazała te wystąpienia, zgodnie z właściwością, Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji oraz Prezesowi Zarządu TVP S.A. wyrażając jednocześnie opinię – iż ... „zasada równych szans dla kandydatów i podmiotów uczestniczących w wyborach powinna obowiązywać także w programach własnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

obejmując programy publicystyczne i informacyjne”. W dniu 16 października 2007 r. w związku z napływającymi nadal sygnałami komitetów wyborczych partii politycznych uczestniczących w wyborach, Państwowa Komisja Wyborcza publicznie zaapelowała, aby ...”w programach informacyjnych i publicystycznych nadawców publicznych radiowych i telewizyjnych, jak również w wynikach sondażowych ośrodków badania opinii publicznej była uwzględniana i stosowana zasada równych szans uczestników wyborów. Równość szans w prezentowaniu w mediach przez komitety wyborcze swoich poglądów i programów jest bowiem jednym z podstawowych wskaźników tego, czy wybory przeprowadzono z poszanowaniem zasady uczciwej konkurencji politycznej. Zasadę równości należy zaś rozumieć jako powinność traktowania podmiotów posiadających wspólną cechę istotną bez dyskryminacji kogokolwiek i bez przyznawania komukolwiek przywilejów; w wyborach takim podstawowym i obiektywnym kryterium jest liczba zarejestrowanych list kandydatów przez poszczególne komitety wyborcze”.

2. Do Państwowej Komisji Wyborczej zgłaszane były telefonicznie liczne pytania dotyczące warunków głosowania za granicą, zwłaszcza obowiązku wpisania się do spisu wyborców. W informacji zamieszczonej na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej i w udzielanych odpowiedziach wyjaśniano, że wyborcy przebywający za granicą w dniu wyborów, aby móc wziąć udział w głosowaniu winni posiadać: ważny polski paszport oraz wpisać się na swój wniosek, do spisu wyborców sporządzanego przez konsula właściwego terytorialnie dla miejsca pobytu wyborcy. Państwowa Komisja Wyborcza dopuściła także, w związku z licznymi sygnałami o długich terminach oczekiwania na wydanie paszportu, możliwość udziału tych osób w wyborach na podstawie dokumentu potwierdzającego złożenie wniosku o wydanie paszportu. Polscy żołnierze biorący udział w misjach wojskowych za granicą, nie posiadający paszportu, mogli dopisać się do spisu wyborców w obwodzie właściwym dla miejsca odbywania służby i wziąć udział w głosowaniu na podstawie wojskowej karty identyfikacyjnej. Państwowa Komisja Wyborcza podała także do publicznej wiadomości wyjaśnienie, że obywatele polscy

przebywający na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej i państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Islandii i Norwegii) oraz Konfederacji Szwajcarskiej, Lichtensteinu i Republiki Chorwacji mogą wpisać się do spisu wyborców sporządzonego dla obwodu głosowania za granicą oraz głosować na podstawie dowodu osobistego, który jest traktowany – zgodnie z art. 1 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych, (Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993, z późn. zm.) – jako dokument równoprawny z ważnym polskim paszportem uprawniającym do przekroczenia granicy. Wniosek o wpisanie do spisu wyborców można wnieść ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem, mailem, najpóźniej w 5 dni przed dniem wyborów. Można także głosować na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania, uzyskanego w urzędzie gminy właściwej dla miejsca stałego zamieszkania wyborcy. Z przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej dokumentów z wyborów wynika, że z zamiarem udziału w głosowaniu do Sejmu i Senatu w wyborach zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. do spisów wyborców za granicą wpisało się 190.637 osób; w głosowaniu wzięło udział 149.183 wyborców.

IV.Przebieg głosowania oraz ustalenie wyników głosowania w obwodach

1. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z ustawowymi wymogami. Większość lokali znajdowała się w stałych miejscach, tych samych co w poprzednich wyborach do Sejmu i Senatu oraz wyborach Prezydenta RP przeprowadzonych w 2005 r. Były one oznakowane i odpowiednio wyposażone. Wywieszane w nich były obwieszczenia o obwodach głosowania, o okręgowych listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatorów, informacja o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu, obwieszczenia o skreślonych kandydatach oraz o warunkach ważności głosu oddanego na karcie do głosowania z nazwiskiem skreślonego kandydata. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną bądź parawany i osłony zapewniające zachowanie tajności głosowania. Komisje wyborcze kontrolowały przygotowanie lokali i w razie potrzeby podejmowały interwencje w tych sprawach. Stosownie do wymogu Ordynacji wyborczej wybrane lokale

zostały dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, z których jednak wyborcy ci nie zawsze korzystali. Zgodnie z apelem Państwowej Komisji Wyborczej w wielu gminach zapewniono pomoc dla tej grupy wyborców ułatwiającą im dotarcie do lokali wyborczych, zwłaszcza środki transportu, podjazdy dla wózków inwalidzkich, itp.

Przypadki nienależytego przygotowania lokali wyborczych były nieliczne. Uwagi dotyczyły zwłaszcza zbyt małych powierzchni lokali wyborczych, co utrudniało należyte rozmieszczenie urządzeń (urn, parawanów, stołów dla komisji, miejsc dla mężów zaufania) a także braku odpowiedniego wystroju lokalu. Niektórzy wyborcy zgłaszali krytyczne uwagi, że przy urnie wyborczej nie było przedstawiciela obwodowej komisji, nie oznaczono miejsc dla mężów zaufania. W pojedynczych przypadkach sygnalizowano brak tradycyjnej informacji o lokalach głosowania przy wejściach do bloków mieszkalnych. Zgłaszano też zastrzeżenia co do liczby pomieszczeń za osłoną (kabin), a także do stosowania parawanów umieszczonych na stołach, przy których wyborcy mogli oddać głos.

Przygotowania do otwarcia lokali wyborczych rozpoczęły się 21 października br. na ogół przed godziną 5.00. Obwodowe komisje wyborcze otrzymały spisy wyborców, karty do głosowania, formularze protokołów głosowania i pieczęcie. Komisje policzyły i ostemplowały karty do głosowania, sprawdziły i opieczętowały urnę wyborczą, rozłożyły spisy wyborców.

W przeddzień głosowania i w dniu głosowania okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury w celu udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom. Dyżury pełniono także w urzędach gmin, przede wszystkim w działach ewidencji ludności, a ponadto w większych jednostkach terytorialnych zwłaszcza dużych miastach, pełniły dyżury także inne służby. W tym czasie dyżury pełnione były również w Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowym Biurze Wyborczym.

W czasie obowiązywania ciszy wyborczej w dniach 20 i 21 października 2007. nie było sygnałów o istotnych naruszeniach zakazu prowadzenia agitacji wyborczej. Incydenty w tym zakresie miały wymiar lokalny i polegały

najczęściej na naklejaniu bądź wzajemnym zaklejaniu plakatów wyborczych, obwoźnym agitowaniu za głosowaniem na danego kandydata na oplakatowanych autobusach i samochodach, rozrzucaniu ulotek, próbach emitowania reklamy wyborczej w telewizji kablowej i przez internet, agitowaniu przez nadawanie sms-ów, itp. Takie sytuacje miały miejsce m.in. w Bydgoszczy, Radomiu, Olsztynie, Wrocławiu, Krakowie, Gdańsku, Warszawie. We wszystkich tego rodzaju przypadkach stosowanie działania podejmowały obwodowe komisje oraz urzędy gminne i miejskie, sprawnie i skutecznie interweniowały też policja i miejskie służby porządkowe. Np. w Szubinie i Solcu (okręg nr 4) oraz Chrzanowie i Limanowej (okręgi nr 12 i 14) ustalono osoby emitujące materiały reklamowe telewizji kablowej oraz rozwieszające plakaty wyborcze; zatrzymano autobus relacji Zamość-Warszawa z naklejonymi plakatami wyborczymi; w Płocku na ekranie bilbordowym dworca PKS wyświetlano spot wyborczy KW Polskiego Stronnictwa Ludowego. We wszystkich tego rodzaju przypadkach – po interwencjach właściwych służb - niezwłocznie zaprzestano dalszych działań agitacyjnych.

2. Zgodnie z art. 59 ust. 1 Ordynacji wyborczej, lokale wyborcze były otwarte od godz. 6.00 do 20.00. Przedłużenia czasu głosowania miały miejsce w 50. obwodach głosowania. W kilku przypadkach były skutkiem zdarzeń i okoliczności o charakterze organizacyjnym i porządkowym, w większości jednak zostały spowodowane, w godzinach popołudniowych, czasowym brakiem kart do głosowania w lokalu wyborczym. Przerwy w głosowaniu z tej przyczyny i w konsekwencji przedłużenie głosowania miały miejsce przede wszystkim w dużych miastach – Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Gdańsku i wyniosły w poszczególnych obwodach od kilku do kilkudziesięciu minut. Na przykład w Poznaniu głosowanie poza ustawową godzinę 20.00 zostało przedłużone w 9 obwodach głosowania, w poszczególnych obwodach od godz. 20.20. do 20.30; w Gdańsku – w 11 obwodach na czas od godz. 20.20 do 21.00; w Krakowie – w 28 obwodach, w tym w jednym obwodzie do godziny 22.00. Najdłużej przedłużyły głosowanie Obwodowe Komisje Wyborcze w Warszawie: nr 582 – do godziny 22.40 i nr 619-do godziny 22.55. Z ustaleń

Państwowej Komisji Wyborczej wynika, że okręgowe komisje wyborcze zgodnie z art. 155 Ordynacji wyborczej zarządziły wydrukowanie kart do głosowania w nakładzie wystarczającym do przeprowadzenia głosowania. Ze względów bezpieczeństwa 5% nakładu kart zdeponowano jako rezerwę okręgowych komisji wyborczych w urzędach gmin (miast), a pozostałą część nakładu przekazano do obwodowych komisji wyborczych. Rezerwa była uruchamiana, w miarę potrzeby, za zgodą okręgowej komisji wyborczej. Realizacja tego zadania należała do obowiązków dyżurnych służb urzędu gminy (miasta), zgodnie z wcześniej ustaloną procedurą postępowania, o czym poinformowani byli przewodniczący komisji obwodowych oraz na szkoleniach pozostali członkowie komisji (np. w Szczecinie). Sprawne dostarczenie do obwodów kart do głosowania z puli rezerwowej wymagało odpowiednio wczesnego sygnalizowania przez obwodowe komisje potrzeby uzupełnienia oraz przewidywanej liczby dodatkowych kart. Każde takie zgłoszenie powinni spowodować bezzwłoczną reakcję dyżurujących służb urzędu gminy (miasta, dzielnicy) dysponujących odpowiednim transportem. W praktyce obwodowe komisje wyborcze niekiedy zgłaszały brak kart zbyt późno, co powodowało z reguły konieczność oczekiwania na ich dostarczenie. Większość jednak obwodowych komisji wyborczych prawidłowo zareagowała na zmniejszającą się liczbę kart pozostających w lokalach wyborczych. Sygnalizowały one, często kilkakrotnie i z odpowiednim wyprzedzeniem, służbom dyżurnym w urzędach gmin (miast, dzielnic), że konieczne będzie dostarczenie im dodatkowych kart z rezerwy. Brak kart do głosowania, który powodował przerwy w głosowaniu wynikał, w zdecydowanej większości przypadków, z niewłaściwej organizacji przekazywania przez urzędy gmin (miast, dzielnic) kart z rezerwy do obwodowych komisji wyborczych.

Informacje o pojawiających się brakach kart wywoływały niepokój także w tych komisjach, które miały wystarczającą liczbę kart głosowania a mimo to zgłaszały potrzebę ich dowiezienia niejako „na zapas”. Takie działania stwierdziła Okręgowa Komisja Wyborcza w Krakowie, gdzie 26 obwodowych komisji zgłosiło niepotrzebnie wnioski o karty z rezerwy, Okręgowa Komisja

Wyborcza w Gdańsku – w stosunku do 12 komisji obwodowych, Okręgowa Komisja Wyborcza w Poznaniu – odnośnie do kilku obwodów. Przyczyny takiego zachowania niektórych obwodowych komisji wyborczych można upatrywać w braku dostatecznego doświadczenia członków tych komisji.

Państwowa Komisja Wyborcza ocenia negatywnie zaistniałe przypadki wielokrotnego przedłużania czasu głosowania w części obwodów głosowania, w tym spóźnione dostarczenie kart do głosowania. Państwowa Komisja Wyborcza wyraża jednocześnie opinię, że przedłużenie czasu głosowania, będące uciążliwością i pewnym zakłóceniem toku czynności wyborczych, nie miało wpływu na realizację praw wyborców. Wszyscy zainteresowani wyborcy mogli bowiem w przedłużonym czasie uczestniczyć w głosowaniu.

Pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej podjęto niezwłocznie czynności dla szczegółowego ustalenia przyczyn tych zdarzeń oraz sformułowania wniosków dla dalszej praktyki przeprowadzania wyborów i ewentualnych zmian legislacyjnych. Państwowa Komisja Wyborcza publicznie wyjaśniła, w nawiązaniu do krytycznych uwag i protestów podmiotów wyborczych, partii politycznych, ośrodków badania opinii publicznej, telewizji z powodu przedłużonego obowiązywania ciszy wyborczej, że uchwały o przedłużeniu głosowania są samodzielnymi decyzjami podejmowanymi przez obwodowe komisje wyborcze, i ani okręgowe komisje wyborcze, ani Państwowa Komisja Wyborcza nie mogą w trybie nadzoru ich uchylić, jeżeli zostały podjęte zgodnie z prawem w sytuacjach przewidzianych w art. 64 ust. 1 Ordynacji wyborczej. W obecnym zaś stanie prawnym zgodnie z art. 86 Ordynacji wyborczej, aż do zakończenia głosowania zabronione jest podawanie do wiadomości publicznej wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyniku wyborów. Przedłużenie czasu głosowania skutkuje automatycznie przedłużeniem ciszy wyborczej.

3. W dniu głosowania tak do obwodowych, jak i okręgowych komisji wyborczych wpłynęło niewiele skarg, pytań i uwag wyborców. W pojedynczych przypadkach wyborcy zgłaszali interwencje w sprawie nieumieszczenia w spisie wyborców. Dotyczyły one przeważnie osób zamieszkujących czasowo na

danym terenie, które zgodnie z przepisami wpisuje się do spisu wyborców na ich wnioski, złożony najpóźniej w 10 dniu przed głosowaniem. Stosunkowo niewiele było także interwencji na nieumieszczenie w spisach wyborców przebywających w szpitalach oraz przybyłych do szpitali bądź wypisanych ze szpitali bezpośrednio przed dniem głosowania, ale często były one uzasadnione. Wynikało to z niedopełnienia przez administrację szpitali obowiązku aktualizacji spisu wyborców, bądź nienależytego sporządzenia wykazów osób przebywających w tych jednostkach, będących podstawą sporządzenia spisów. W takich wypadkach okręgowe komisje wyborcze we współdziałaniu z komisjami obwodowymi i działami ewidencji ludności w gminach podejmowały działania w celu umożliwienia tej grupie wyborców udziału w głosowaniu. Zdarzały się jednostkowe interwencje wyborców niedopuszczonych przez komisję do udziału w głosowaniu w związku z podpisem złożonym przez innego wyborcę w nieprzeznaczonej dla niego rubryce spisu wyborców. W takiej sytuacji obwodowe komisje wyborcze starały się w miarę możliwości wyjaśnić i sprostować zaistniałą pomyłkę.

4. Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach mogli być obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych. Według informacji przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej przez okręgowe komisje wyborcze do obwodowych komisji wyborczych zgłosiła się niewielka liczba mężów zaufania; częściej byli oni w obwodach w miastach, rzadziej w obwodach na wsi. Z dokumentacji wyborczej przekazanej Państwowej Komisji Wyborczej przez okręgowe komisje wyborcze wynika, że mężowie zaufania nie zgłosili zarzutów do protokołów obwodowych komisji wyborczych.
5. W zdecydowanej większości obwodów komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i prawidłowo sporządziły protokoły głosowania. Błędy w nielicznych protokołach wynikały z niedostatecznej staranności komisji obwodowych i polegały na niezachowaniu wymogów formalnych: parafowania stron i złożenia podpisów przez wszystkich członków komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu oraz opatrzenia go pieczęcią komisji. Zdarzały się też uchybienia wynikające z niezrozumienia treści protokołu, np. mylenie

otrzymanych kart do głosowania z liczbą osób uprawnionych do głosowania. Wadliwie sporządzone protokoły były przez odpowiednie obwodowe komisje wyborcze – na podstawie decyzji okręgowych komisji wyborczych - poprawiane, uzupełniane bądź ponownie sporządzane. Ustalone przez komisje wyniki głosowania były niezwłocznie podawane do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach dostępnych dla wyborców. Odnotowano sporadyczne sygnały o wywieszeniu informacji w mało dostępnym miejscu oraz niekompletności informacji. W miarę możliwości w takich wypadkach były one uzupełniane bądź wywieszane ponownie.

Dla zapewnienia kontroli poprawności arytmetycznej ustalanych przez obwodowe komisje wyborcze wyników głosowania i poprawnego sporządzenia protokołów głosowania, okręgowe komisje wyborcze na podstawie art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej powołały w większości gmin i miast swoich pełnomocników. Tryb ich powołania i zadania zostały określone uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 października 2007 r. ustalającą wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące trybu i sposobu wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów oraz zasad powoływania pełnomocników do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie i ich zadań w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 72, poz. 783).

Pełnomocnicy dokonali sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania przy użyciu oprogramowania dostarczonego przez Krajowe Biuro Wyborcze, określonego w uchwale PKW z dnia 17 września 2007 r. w sprawie zasad i sposobu wykorzystania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów (M.P. Nr 62, poz. 711), na podstawie przekazanych im przez obwodową komisję zestawień, zawierających dane liczbowe z protokołów głosowania w obwodzie. Ich zadaniem było ustalenie, czy dane liczbowe o wynikach głosowania są obliczone prawidłowo. Korzystanie z techniki elektronicznej na szczeblu

obwodów głosowania przy ustalaniu wyników głosowania było stosowane w ponad 95% obwodów.

Protokoły głosowania w obwodach przewodniczący obwodowych komisji lub ich zastępcy przekazywali w zabezpieczonych kopertach okręgowym komisjom wyborczym. W większości miast oraz w gminach odległych od siedziby okręgowej komisji w celu usprawnienia przekazywania protokołów, utworzono dla ich odbioru punkty rejonowe. Zgodnie z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej punkty rejonowe mieściły się w urzędach miast i gmin (urzędach dzielnic), a w szczególnych wypadkach – w innych budynkach organów administracji samorządowej, w których osoby upoważnione przez okręgowe komisje wyborcze dokonywały odbioru protokołów. Ich zadaniem było jedynie dostarczenie (w zamkniętej i opieczętowanej kopercie) protokołu okręgowej komisji wyborczej. Przy czynnościach tych mogli być obecni mężowie zaufania, jednakże w praktyce nie korzystali oni z tego uprawnienia.

V. Ustalenie wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych

1. Okręgowe Komisje Wyborcze na podstawie protokołów głosowania w obwodach w wyborach do Sejmu ustaliły protokolarnie wyniki głosowania w okręgu wyborczym. Dane z protokołów zostały niezwłocznie przekazane do Państwowej Komisji Wyborczej, która na ich podstawie, zgodnie z art. 165 ust. 1 Ordynacji wyborczej, ustaliła wstępnie te komitety wyborcze, których listy okręgowe otrzymały co najmniej 5% ważnych głosów w skali kraju i spełniają warunek uczestniczenia w podziale mandatów oraz komitety, których listy nie spełniają tego warunku.

Okręgowe komisje wyborcze przekazały następnie do Państwowej Komisji Wyborczej telefaksem protokoły wyników głosowania w okręgach wyborczych. Na ich podstawie Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 165 ust. 2 Ordynacji wyborczej, ustaliła zbiorcze wyniki głosowania na listy okręgowe w skali kraju i stwierdziła, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych. Informację o tym Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie przekazała okręgowym

komisjom wyborczym; na jej podstawie okręgowe komisje wyborcze dokonały podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe i sporządziły protokoły z wyborów posłów w okręgach wyborczych. Wstępna informacja Państwowej Komisji Wyborczej o listach uprawnionych do uczestniczenia w podziale mandatów oraz protokolarne ustalenie uprawnionych list były niezwłocznie podane do publicznej wiadomości, były też cały czas dostępne w „Studiu Wyborczym” działającym w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej oraz w internecie pod adresem: www.wybory2007.pkw.gov.pl.

Okręgowe komisje wyborcze, po otrzymaniu ze wszystkich obwodów protokołów do głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów, sporządziły protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgach wyborczych. Informacje o wynikach głosowania i wyborach do Sejmu i do Senatu zostały podane do publicznej wiadomości.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z przyjętymi zasadami uzyskiwania w dniu głosowania danych o frekwencji wyborczej, określonymi w uchwale z dnia 13 września 2007 r. (M.P. Nr 63, poz. 720) podała do publicznej wiadomości na konferencjach prasowych w „Studiu Wyborczym” i w internecie informacje o frekwencji: o godz. 12.00 według danych przekazanych przez obwodowe komisje wyborcze na godz. 10.30 oraz o godz. 18.00 według danych z godz. 16.30. Frekwencja wyniosła: na godz. 10.30 – 8,36%, a na godz. 16.30 – 38,22%.

Według posiadanych informacji, przy czynnościach ustalania i przekazywania danych i protokołów wyników głosowania i wyborów posłów i senatorów w większości okręgowych komisji wyborczych byli obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych lub upoważnione przez nich osoby (najczęściej 2-3 komitetów wyborczych), którzy nie wnieśli uwag i zarzutów do protokołów. Jedynie mąż zaufania Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość wniósł zarzut do protokołu Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie I (okręg Nr 12), że nie miał on możliwości pełnej obserwacji wszystkich czynności i prac wykonywanych przez Komisję, ponieważ miejsce wyznaczone dla mężów zaufania znajdowało się w znacznej odległości od miejsca pracy Komisji.

Zarzucił nierówne traktowanie mężów zaufania i dziennikarzy, którym umożliwiono korzystniejsze miejsca na obserwację przyjmowania protokołów z obwodów. Okręgowa Komisja Wyborcza uznała zarzut za niezasadny wyjaśniając, że miejsca dla mężów zaufania znajdowały się w tej samej sali, w której przyjmowano protokoły, mężowie zaufania mogli uczestniczyć także w innych czynnościach wykonywanych przez Okręgową Komisję Wyborczą, np. mąż zaufania Komitetu Wyborczego PSL był obecny przy pracach związanych z wyjaśnieniami przyczyn braku kart do głosowania w niektórych obwodach w dzielnicy Ursynów. Ponadto, wobec zgłoszonej przezeń uwagi umożliwiono mu bezpośrednie podejście do miejsca pracy Komisji. Dziennikarzom natomiast tylko na chwilę pozwolono podejść do stołu z protokołami w celu zrobienia zdjęć tych dokumentów.

2. Sporządzone przez okręgowe komisje wyborcze protokoły wyników głosowania w okręgu wyborczym wraz z zestawieniami wyników głosowania i podziału mandatów pomiędzy okręgowe listy kandydatów na posłów, protokoły z wyborów posłów do Sejmu w okręgu wyborczym oraz protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym, wraz z nośnikami informatycznymi z danymi zarejestrowanymi w okręgu wyborczym - przewodniczący okręgowych komisji wyborczych (bądź upoważnione osoby) dostarczyli Państwowej Komisji Wyborczej w dniu 23 października 2007 r. Państwowa Komisja Wyborcza, po stwierdzeniu prawidłowości ustalonych przez okręgowe komisje wyborcze wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych, sporządziła w tym samym dniu, tj. 23 października 2007r.:

- obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. oraz
- obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r.

Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po przyjęciu obwieszczeń podała o godz. 16.45 zbiorcze wyniki głosowania i wyborów do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała obwieszczenia do

ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Zostały one ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 26 października 2007 r. Nr 198, poz. 1438 i 1439.

Przy czynnościach ustalania przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Sejmu i do Senatu i innych czynnościach związanych z ustaleniem tych wyników nie uczestniczyli pełnomocnicy komitetów wyborczych.

3. Przy wykorzystaniu techniki elektronicznej dokonano:

- ustalenia i sprawdzenia wyników głosowania w okręgach wyborczych i w skali kraju,
- ustalenia, które komitety wyborcze spełniły warunek uprawniający do uczestniczenia w podziale mandatów,
- podziału mandatów pomiędzy listy uprawnionych komitetów wyborczych,
- ustalenia liczby mandatów przypadających komitetom wyborczym oraz nazwisk kandydatów otrzymujących mandaty.

Zasady zastosowania techniki elektronicznej określała uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 września 2007 r. w sprawie zasad i sposobu wykorzystania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 62, poz. 711).

Na podstawie informacji otrzymanych drogą elektroniczną Państwowa Komisja Wyborcza podała w dniu 22 października na konferencjach prasowych informację o częściowych wynikach wyborów na podstawie danych z 11,32%, 32,37%, 73,79%, 90,87% i 99,50% obwodów głosowania odpowiednio o godz. 2.10, 4.00, 6.50, 9.10 i 13.10.

Wyniki głosowania i wyborów do Sejmu i do Senatu zostały umieszczone na stronie internetowej www.wybory2007.gov.pl.

4. Minister Spraw Zagranicznych w imieniu rządu polskiego zaprosił na obserwację wyborów do Sejmu i Senatu zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. obserwatorów Misji Oceniającej Wybory Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (AEM/OBWE). Państwowa Komisja Wyborcza

spotkała się z przewodniczącym Misji, poznała jej założenia i potrzeby oraz zapewniła 12-osobowej grupie tej Misji informację i pomoc w prowadzeniu obserwacji w okresie przedwyborczym i w dniu wyborów. Przed wyborami przedstawiciele Misji zapoznali się m.in. z zakresem i systemem informatycznej obsługi wyborów, w tym zabezpieczeniem sprzętu i obsługą informatyczną, z procedurą prowadzenia rejestru i spisu wyborców. Polskie prawo wyborcze nie reguluje udziału w wyborach obserwatorów międzynarodowych, w związku z czym Państwowa Komisja Wyborcza w obecności przedstawicieli Misji podjęła w dniu 15 października 2007 r. uchwałę ustalającą wytyczne i wyjaśnienia dla organów wyborczych, dotyczące obserwacji wyborów do Sejmu i Senatu zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. przez Misję Oceniającą Wybory OBWE. W wytycznych przewidziano szerokie możliwości obserwowania czynności wyborczych przez uczestników Misji. Wyrażało się to w prawie do prowadzenia obserwacji w Państwowej Komisji Wyborczej, w okręgowych komisjach wyborczych oraz w obwodowych komisjach wyborczych od rozpoczęcia głosowania aż do ustalenia ich wyników – na takich samych zasadach jak mężowie zaufania. Członkowie Misji przy wykonywaniu czynności posługiwali się dokumentem wydanym przez Państwową Komisję Wyborczą i paszportem. Członkowie Misji prowadzili obserwację przed wyborami i w dniu wyborów, m.in. w Okręgowych Komisjach Wyborczych oraz obwodach głosowania na obszarze okręgów Nr 24 – Białystok, Nr – 1 Legnica , Nr 9-Łódź, Nr 31- Katowice, Nr 13- Kraków, Nr 21- Opole, Nr 38-Poznań, Nr 3 – Wrocław. Przewodniczący Misji korzystał z dostępu do Internetu i stron PKW w „Studiu Wyborczym” działającym w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej, był obecny na konferencjach Państwowej Komisji Wyborczej prowadzonych w dniu wyborów oraz przy podaniu do publicznej wiadomości wyników wyborów. W dniu 22 października 2007 r. Państwowa Komisja Wyborcza zapoznała się z komunikatem prasowym Misji, w którym stwierdzono: - *Polskie wybory parlamentarne, które odbyły się 21 października pokazały demokratyczny i pluralistyczny proces wyborczy, oparty na wysokim stopniu zaufania*

publicznego w niezależność i bezstronność wyborczej administracji, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej. Wątpliwości i wyzwania pozostają, jednakże, w zapewnieniu efektywnego i niezależnego nadzoru nad przekazem mediów publicznych.

Rejestracja kandydatów i list partyjnych była pełna, oferująca wyborcom różnorodność w wyborze. Kampania była prowadzona bardzo ostro i energicznie, była spolaryzowana, ale naznaczona przez okazjonalne stronnice interwencje instytucji państwowych. Dzień wyborczy ukazał odosobnione braki techniczne, którymi należałoby się zająć, aby zapewnić kontynuację zaufania publicznego. OBWE chciałoby podziękować Państwowej Komisji Wyborczej i innym organom wyborczym, Ministerstwu Spraw Zagranicznych i przedstawicielom partii politycznych, organizacjom społecznym i mediom, za ich współpracę w trakcie trwania misji. Pełny raport Misji ma być sporządzony i opublikowany w ciągu kilkunastu tygodni po zakończeniu Misji.

4. W ramach współpracy i wymiany doświadczeń Państwowa Komisja Wyborcza zaprosiła na wybory przedstawicieli centralnych organów wyborczych Litwy, Rosji, Łotwy, Ukrainy i Słowacji. Byli oni w wybranych obwodach w okręgu Nr 17 w Radomiu i Nr 19 w Warszawie oraz spotkali się z członkami Okręgowych Komisji Wyborczych, a także z członkami Państwowej Komisji Wyborczej.
5. Wyborom zarządzonym na dzień 21 października 2007 r. w tym zwłaszcza dniu głosowania towarzyszyło duże zainteresowanie mediów krajowych, a także zagranicznych. Państwowa Komisja Wyborcza przed wyborami oraz w dniach 21 i 22 października systematycznie przekazywała na konferencjach prasowych informacje dotyczące przebiegu wyborów, ewentualnych naruszeń ciszy wyborczej, częściowych nieoficjalnych wyników wyborów, sytuacji związanych z niedoborami kart do głosowania w niektórych obwodach i przedłużeniem w nich głosowania. Komisja odbyła w tym okresie 15 konferencji prasowych. Z reguły obsługiwało je ponad 30 krajowych stacji telewizyjnych, radiowych oraz prasa, m.in.: Telewizja TVN i TVN24, Telewizja Polska, Telewizja Polsat, Telewizja Trwam, Radio Zet, Radio dla

Ciebie, Radio TOK-FM, Radio Eska, Polskie Radio, Polska Agencja Prasowa, Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita, Nasz Dziennik. Obecne były media zagraniczne: niemieckie, włoskie, hiszpańskie, rosyjskie, ukraińskie – m.in. Telewizja RTL, ARD, Telewizja Italia, Telewizja Hiszpańska, Telewizja Reuters, Radio Francuskie, Telewizja Białoruś, Telewizja Rosyjska, Gazeta Rosyjska, Telewizja Ukraińska, Ukraina Nowyje Wiesti. Uczestniczyli goście zagraniczni – obserwatorzy OBWE, Fundacji Solidarność Polsko-Czesko-Słowackiej, przedstawiciel Ambasady Białorusi, przedstawiciele Transparency International Georgia.

* * *

Na podstawie posiadanych dokumentów i informacji o przebiegu głosowania i wyborów Państwowa Komisja Wyborcza nie stwierdziła naruszeń przepisów prawa wyborczego, które mogłyby mieć wpływ na wyniki głosowania i wyniki wyborów.

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

Ferdynand Rymarz .....

Zastępcy Przewodniczącego

Jan Kacprzak .....

Stanisław Kosmal .....

Członkowie

Maria Grzelka .....

Stefan Jaworski .....

Andrzej Kisielewicz .....

Andrzej Mączyński .....

Włodzimierz Ryms .....

Stanisław Zabłocki .....

Rozporządzenia ministrów i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

- 1) z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 81, poz. 888),
- 2) z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 84, poz. 922 i z 2005 r. Nr 102, poz. 858),
- 3) z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 84, poz. 921, z 2004 r. Nr 38, poz. 352 i z 2005 r. Nr 102, poz. 859),
- 4) z dnia 1 marca 2004 r. r. w sprawie rejestru wyborców oraz trybu przekazywania przez Rzeczpospolitą Polską innym państwom członkowskim Unii Europejskiej danych zawartych w tym rejestrze (Dz.U. Nr 42, poz. 388),
- 5) z dnia 6 września 2004 r. w sprawie należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz trybu udzielania im dni wolnych od pracy (Dz.U. Nr 202, poz. 2076 i z 2005 r. Nr 175, poz. 1465),

Ministra Sprawiedliwości

- 6) z dnia 22 lutego 2002 r. w sprawie trybu i terminu zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania (Dz.U. Nr 19, poz. 195),

Ministra Finansów

- 7) z dnia 23 lipca 2001 r. w sprawie sprawozdania komitetu wyborczego w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 81, poz. 881),

Ministra Spraw Zagranicznych

- 8) z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 85, poz. 935 i z 2005 r. Nr 181, poz. 1520),

- 9) z dnia 17 sierpnia 2001 r. spisu wyborców dla obwodu głosowania utworzonego za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 89, poz. 988),
- 10) z dnia 11 sierpnia 2005 r. w sprawie utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 157, poz. 1324, Nr 181, poz. 1519 i Nr 184, poz. 1544 oraz z 2007 r. Nr 180, poz. 1283 i Nr 187, poz. 1339).

Ministra Gospodarki Morskiej (d. Infrastruktury)

- 11) z dnia 23 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 89, poz. 989),
- 12) z dnia 23 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 89, poz. 990 i z 2005 r. Nr 167, poz. 1403),
- 13) z dnia 10 października 2007 r. w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 187, poz. 1331).

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

- 14) z dnia 23 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 90, poz. 1005 i z 2005 r. Nr 181, poz. 1509),

Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

- 15) z dnia 3 lipca 2001 r. w sprawie trybu postępowania w zakresie nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych informacji, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej związanych z zarządzonymi wyborami do Sejmu i do Senatu i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego (Dz.U. Nr 74, poz. 800 i z 2005 r. Nr 109, poz. 921),

- 16) z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz.U. Nr 89, poz. 991 i z 2007 r. Nr 175, poz. 1234),
- 17) z dnia 18 września 2007 r. w sprawie czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie audycji wyborczych oraz ramowego podziału czasu w programach ogólnokrajowych i regionalnych (Dz.U. Nr 175, poz. 1233 i Nr 178, poz. 1265).

Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej

- 1) z dnia 26 lipca 2001 r. w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 25, poz. 426),
- 2) z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 27, poz. 445),
- 3) z dnia 22 sierpnia 2001 r. w sprawie wzorów kart do głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 29, poz. 495 oraz z 2005 r. Nr 35, poz. 481 i Nr 52, poz. 721),
  - z dnia 26 września 2007 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wzorów kart do głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. 68, poz. 753),
- 4) z dnia 17 kwietnia 2003 r. w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej (M.P. Nr 20, poz. 301 i z 2004 r. Nr 12, poz. 192),
- 5) z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 35, poz. 480),
- 6) z dnia 13 czerwca 2005 r. w sprawie wzorów protokołów głosowania i protokołów wyborów stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 36, poz. 503),
  - z dnia 3 września 2007 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wzorów protokołów głosowania i protokołów wyborów w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 58, poz. 659),
- 7) z dnia 27 czerwca 2005 r. w sprawie wzorów zestawień wyników głosowania w obwodzie stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 39, poz. 532),

- z dnia 24 września 2007 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wzorów zestawień wyników głosowania w obwodzie stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 66, poz. 735),
- 8) z dnia 3 września 2007 r. w sprawie wzorów potwierdzenia zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz potwierdzenia zgłoszenia kandydata na senatora i protokołu rejestracji kandydata na senatora (M.P. Nr 58, poz. 658),
- 9) z dnia 13 września 2007 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. 63, poz. 719),
- 10) z dnia 13 września 2007 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, dotyczących trybu i zasad przekazywania Państwowej Komisji Wyborczej danych o liczbie osób uprawnionych do głosowania oraz o liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania, w trakcie głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 63, poz. 720),
- 11) z dnia 13 września 2007 r. w sprawie powołania okręgowych komisji wyborczych w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 63, poz. 721),
- 12) z dnia 13 września 2007 r. w sprawie sposobu drukowania kart do głosowania oraz trybu ich dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 63, poz. 722),
- 13) z dnia 17 września 2007 r. w sprawie zasad i sposobu wykorzystania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do

Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007r. (M.P. Nr 62, poz. 711),

14)z dnia 19 września 2007 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania okręgowej komisji wyborczej właściwej dla m.st. Warszawy wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów utworzonych za granicą w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 65, poz. 730),

15)z dnia 19 września 2007 r. w sprawie sposobu sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych za granicą w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 65, poz. 731),

16)z dnia 24 września 2007 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 67, poz. 741),

17)z dnia 24 września 2007 r. w sprawie zasad i trybu przekazywania okręgowej komisji wyborczej właściwej dla siedziby armatora wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 67, poz. 742),

18)z dnia 24 września 2007 r. w sprawie sposobu sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. Nr 67, poz. 743),

19)z dnia 8 października 2007 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących trybu i sposobu wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów oraz trybu i zasad powoływania pełnomocników do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie i ich zadań w wyborach do Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. (M.P. 72, poz. 783),
20) z dnia 15 października 2007 r. w sprawie obserwacji zarządzonych na dzień 21 października 2007 r. wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przez Misję Oceniającą Wybory (AEM) Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) (M. P. Nr 76, poz. 812).